

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Drumul bihorenilor la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918

Dr. Cristina Liana PUȘCAȘ¹

La 1 decembrie 1918 s-a împlinit visul secular al românilor de a avea sub un singur drapel toate provinciile sale și de a alcătui statul unitar național român. În dimineața istorică de 1 decembrie 1918, în Sala Marii Uniri de la Alba Iulia au pătruns 1.228 de delegați cu drept de vot care au decis unirea cu patria mamă. Bihoreni au reprezentat „cea mai mare delegație din Transilvania”. Numele lor sunt scrise cu litere de aur în cartea de onoare a Bihorului: 66 - delegați aleși, 45 - delegați de drept, 22 delegați ai Consiliilor Naționale Române ai plaselor și satelor bihorene (133 - bihoreni delegați cu credenționale).

Însă numărul participanților bihoreni din proprie inițiativă a fost mult mai mare, o dovedesc menționările din presa vremii. Ziarul local orădean, Nagyvaradi Naplo menționa pe data de 30 noiembrie faptul că „Ieri (29 noiembrie), înainte de masă, din gara Oradea... au plecat 200 de români...”, iar „Astăzi (30 noiembrie), înainte de masă, un nou grup va pleca la Alba Iulia”. De asemenea, tânărul student la Drept în Budapesta, Nicolae Maior amintea despre cei 30 de studenți români care au plecat de la Budapesta la Alba Iulia: „S-a hotărât ca societatea „Petru Maior” să fie reprezentată de o delegație de 30 de studenți din toate regiunile Transilvaniei. Plecarea a avut loc cu trenul special din Budapesta în seara zilei de 29 noiembrie, pe traseul Arad-Deva-Alba Iulia”.

Drumul bihorenilor la Cetatea Marii Uniri a fost unul sinuos, plin cu peripeții, îngreunat de abuzurile soldaților maghiari care păzeau gările și drumurile spre Alba Iulia. „Am plecat la Alba Iulia împreună cu alți flăcăi din comună. Drumul ne-a fost plin cu peripeții, ca de altfel drumul tuturor participanților”, amintește Gheorghe Rusu, din comuna Sâg, Beliu. De asemenea, Iosif Tărău, delegat ales din cercul Aleșd, menționa: „Se puneau în circulație zvonuri răuvoitoare, de pildă, că trenurile cu participanții la adunare vor fi făcute să deraieze, vor fi stopate pe linii etc. Toate aceste intimidări nu și-au atins scopul. Trenurile erau neîncălzite, cu geamurile sparte; am fost reținuți ceasuri întregi pe linii laterale, totuși în seara zilei de 30 noiembrie am ajuns la Alba Iulia”. În timp ce Moise Coșiu, delegat de drept, își amintea că „toți cinci (delegații din cercul electoral Salonta - n.n.) ne-am pus pe tren la Salonta în pre ziua zilei mari de 1 Decembrie 1918, la amiază, după mari greutăți ce ne făceau autoritățile..., numai așa mi-a putut da voie, dacă mă îmbrac în haine simple de soldat”. Mărturiile lor sunt întregite și de cea a lui Teodor Neș, sublocotenent din Mădăras: „Drumul nostru, în general drumul tuturor participanților la Adunarea Națională, n-a fost un marș de paradă fără primejdii. În gara Salonta, la semnul instigator al unui civil, am fost opriți de patrula de gardă din gară. Cu toate somațiile patrului de a ne opri, ne-am urcat în vagon, de unde, de pe platformă cu mâinile în buzunar - eram și noi înarmați - am avut și noi un dialog dur cu patrula. Somațiile și replicile răsărite s-ar fi terminat poate cu un final tragic dacă călătorii din vagoane n-ar fi silit mecanicul să pornească trenul”.

Deplasarea bihorenilor s-a făcut fie pe jos, trecând munții, fie cu căruța trasă de cai sau boi, călare sau cu trenul. „Ne-am îndreptat spre Alba Iulia pe jos, cu trei zile înainte de data știută”, mărturisește Gabriela Bonaciu. Cei care au mers cu trenul „cu riscul vieții”, așa cum scrie protopopul Petru E. Papp, au respectat ruta Oradea - Salonta - Ciaba - Arad spre Alba Iulia. Beiușenii au avut două căi, cu trenul (pe la Oradea) sau fie călare, fie pe jos, trecând munții pe la Băița (Arieșeni - Alba Iulia) sau Vașcău. Ajunși la Alba Iulia, bihoreni au găsit un oraș îmbrăcat în haine de sărbătoare „... tot orașul pavoazat, am putea

¹ Muzeograf la Muzeul Țării Crișurilor - Complex Muzeal

zice îmbrăcat în tricolor, valuri de oameni... aclamări și ropotul goanei de automobile și trăsurile umplu văzduhul”, sunt primele impresii ale viitorului episcop ortodox de Oradea, Roman Ciorogariu.

Mii de oameni se revărsau spre Cetatea lui Mihai Viteazul și Câmpul lui Horea, unii reușind să își găsească gazdă în cetate, alții dormind pe lângă căruțe. Copil fiind, viitorul episcop ortodox al Oradei, Vasile Coman a fost dus de tatăl său, la Bălgrad: “Ajunși la Alba Iulia ne-am oprit la intrare lângă o moară ce străjuia din vechime, dincolo de podul Mureșului. Căruțele s-au oprit și s-au așezat una lângă alta”. Gheorghe Tulbure, secretar consistorial, participant din proprie inițiativă la Marea Adunare Națională, își amintește că întreaga câmpie din jurul cetății era „o mare de capete, care clocotea de la o margine la alta ... era cel mai mândru alai, cel mai superb tablou în istoria unui neam de țărani”.

De asemenea, momentele trăite de părintele Gheorghe Bordașiu la Alba Iulia, participant și el din propria inițiativă, au fost consemnate, în monumentală „Cronică” a parohiei Săbolciu. „În seara zilei de 30 noiembrie 1918 ajunsesem la Alba-Iulia. Era o admirabilă organizare. Fiecare sosit la adunare era primit de o delegație și încartiruit. Eu și părintele Malița am primit o cameră din centrul orașului. După așezare, eram nerăbdători, dornici a vedea și a ști. Am ieșit în oraș. Lume și lume cu cocarde tricolore. Ochii tuturor erau ațintiți spre detașamentele de Moți ce veneau organizați militărește, cu ofițeri călare în fruntea detașamentelor. Cu arma pe umăr și cu desagii pline de gloanțe, păseau maiestuos urmașii lui Horea și a lui Iancu. Da! Sub ocrotirea armatei de Moți s-a ținut Adunarea de la Alba-Iulia. După încheiere, lumea a intonat imnul «Deșteaptă-te române» și se îmbrățișa lumea de bucurie. Sala de ședințe a Adunării era îmbrăcată în culorile statelor prietene. Sala era ticsită de delegați.

După ședință, principalii exponenți ai Adunării, s-au deplasat înspre popor, spre anunțarea marelui decizii a neamului: Unirea cu Patria mamă. După ședință, principalii exponenți ai adunării, adresându-se poporului, au anunțat Marea Unire a Neamului românesc «Unirea pe veci cu Patria mamă, România»”.

Foto Samoilă Mârza